

MAGYARORSZÁG ŐS- ÉS KÖZÉPSŐKŐKORI LELŐHELY KATASZTERE

Tíz éve, 1965-ben jelent meg a Régészeti Kézikönyv első kötete, amelyben Vértes László értékelte a hazai őskőkor és átmeneti kőkor lelőhelyeit, összefoglalta eseményeit. A felszabadulás utáni fejlődést röviden áttekintő tanulmányában Gábori Miklós a kutatás irányát, a felmerülő problémákat és az elért eredményeket összegezte.¹

Az elmúlt tíz év alatt felgyülemlett anyag sokrétűsége, az előkerülési körülmények változatossága miatt s a régi raktári anyag áttekintése után szükségesnek látjuk ezt az összeállítást. Kataszterünkben korszakonként feltüntetjük a lelőhelyeket, utalunk a legfontosabb vonatkozó irodalomra, s leírjuk azokat az eszközöket, amelyek még közölhetlenek.

Alsópaleolitikum (1. kép)

Jelen ismereteink szerint hazánkban három biztos Würmnél idősebb régészeti lelőhely van: a Lambrecht Kálmán barlang,² a budai Várbarlang³ és Vértesszöllős.⁴ 1964-ben Skoflek István Mónosbél középső pleisztocén mésztufájából⁵ növénylenyomat-gyűjtés közben egy kristályos mészkődarabot, egy szilánk-negatív kovarögöt és egy hengeres kvarcit tárgyat emelt ki. Mindhármát csak nagyon erőltetetten lehet valamelyik ismert eszköztípusba besorolni, de mindenképpen helyidegenek (manuport?). Középső pleisztocén mésztufáinkban esetleg több helyen is számolhatunk alsópaleolitikus eszközök előkerülésével.

Középsőpaleolitikum (2. kép)

A kézikönyvben 14 lelőhely szerepel, amelyekből 10 biztosan az (Súbalyuk, Kecskésgalya, Farkaskői sziklaüreg, Solyomkúti sziklaüreg, Bűdöspeszt, Görömböly-Tapolcai sziklaüreg, Csákvári sziklaüreg, Kiskevélyi barlang, Szelim-barlang, Tata), és négy bizonytalan, kevésbé értékelhető (a Szeleta-barlang feltételezett moustiérei rétege, Süttő, Tokod és a Lengyel barlang).⁶ 1963–64-ben tártá fel G. Csánk Vera az erdi telepet. Anyagának komplex módszerekkel történő feldolgozása nemcsak alapos dokumentáció, hanem a történeti-etnológiai re-

konstrukciós kísérletek hazai hagyományainak új irányban történő továbbfejlesztése.⁷ A hazai viszonylatban nem kevés középső őskőkori lelőhely földrajzi elhelyezkedése szinte sugallja a csoportosítást, ami tipológiai is indokolt. A bükki lelőhelyek ipara a közép-európai moustiérral mutat rokonságot, és alapja a Szeleta-kultúrának, míg a dunántúli két lelőhely és a hozzájuk csatlakozó barlangok eszközei a délkelet-európai kavicsfeldolgozó iparokhoz kapcsolódnak.⁸ Az érdi eszközkészlet hazai analógiáit — pontosabban azokat az eszközöket, amelyek a legközelebb állnak az érdekhez, G. Csánk V. a Szelim-barlang „E” rétegében találta meg.⁹ Ezért, és a barlangban talált eszközök csekély száma miatt van jelentősége, hogy ugyanezen szint leletanyagából az anyag revíziójakor újabb 20 eszközt emeltünk ki.¹⁰ Ezek további bizonyítékai az érdi eszközökkel való rokonságnak. A hat chopper, 2 chopping-tool, 1 fűrő, 6 kaparó és 5 többszörös munkaéllel ellátott összetett eszköz közül egy kovából, a többi kvarcittól készült. Az „E” rétegből származó, ezekkel együtt összesen 46 eszköz átlaghosszúsága 48 mm.

Legújabban Budapest területén, a máriaremetei Felsőbarlangban Homo neandertalensis-maradványokkal és Würm I állattársasággal középsőpaleolitikus eszközöket ástott ki G. Csánk Vera.¹¹

Tipológiai megfontolásokról és erősen kérdőjelesen a moustiérei kultúrába sorolja László Gy. azt a kovaszilánkot, amelyet a honfoglaláskori telepásatásán a 2. ásonyomban találtak Csongrád-Felgyőn.¹² További leletanyag vagy kísérőjelenség hiányában meg kell hogy maradjunk a kérdőjelnél, bár éppen az Alföld felsőpaleolitikum előtti története a hazai őskőkor legismeretlenebb szakasza.

Idősebb levéleszközös lelőhelyek (3. kép)

Még mindig az egyik legvitatottabb leletgyűjtesünk. A Szeleta-barlang leleteinek relatív- és abszolút-kronológiai besorolása, eredete és kapcsolatai fölötti hosszadalmas vita és változatos megoldási kísérletek részletezése helyett csak a legutóbbi időszakban felmerült problémákat ismertetjük. Vértes L. a kézikönyvben még erős fenntartásainak hangsúlyozása mellett, a pro és kontra

¹ Vértes L., Az őskőkor és átmeneti kőkor emlékei Magyarországon. Régészeti Kézikönyv I. (Bp. 1965). (A továbbiakban Kézikönyv); Gábori M., Acta ArchHung 22 (1970) 351–364.

² Vértes L., ArchÉrt 80 (1953) 17–26.

³ Kadić Ottokár 1932-től mérte fel és kutatta át a korábban mesterséges létesítményeknek vélt, de végül mésztufabarlangoknak bizonyult budavári pincéket. Az Uri u. 72. sz. ház pincéjében a rétegösszlet felvételekor homokos agyagrégteg fölé ülepedett vékony kavicslepelből kovaszilánkokat gyűjtött, s a „moustiérien valamelyik szintjé”-be sorolja [Kadić O., A Szent István Akadémia mennyiségtani, természettudományos osztályának értekezései 3 (1939) 7.]. Vértes ezeket még nem ismeri el emberi produktumoknak a Kézikönyvben (104). A Vértesszöllősről közzétett első dolgozatban [Kretzoi M. — Vértes L., MTAK II 13 (1964) 424–425] a hasonló rétegtani körülmények, a biztosan emberkéz-készítette tárgyakkal való nagyfokú hasonlóság alapján már mint a

Vértesszöllősen feltárt kavicsipar névadó lelőhelye szerepel.

⁴ A vértesszöllősi eredményekről a feldolgozást végző munkaközösség tagjainak tollából számos rövidebb közlemény jelent meg, lásd: Banner — Jakabffy Bibliográfia 1960–1966-os kötetében a 840–856 tételeket.

⁵ Skoflek I., Acta Botanica 14 (1968) 133–145.

⁶ Vértes L., Kézikönyv, 107–127.

⁷ Gábori-Csánk V., La station du paléolithique moyen d'Érd Hongrie. (Bp. 1968)

⁸ Gábori M., Acta ArchHung 21 (1969) 155–165; Ua., FrK 17 (1969) 205–217.

⁹ Gábori-Csánk V., La station . . . 250, 277.

¹⁰ Dobosi V., Őskőkori lelőhelyek Tatán és környékén. Kézirat.

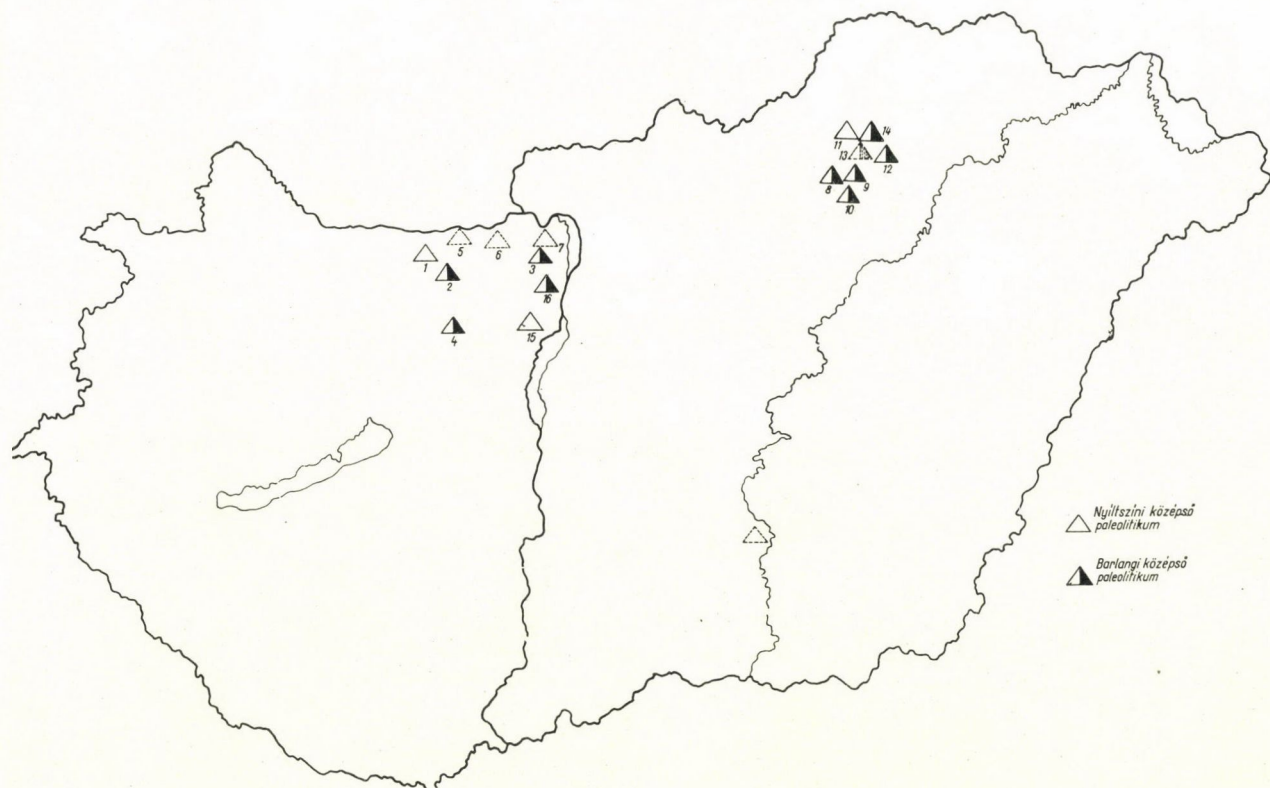
¹¹ G. Csánk V., RégFüz 23 (1970) 5; Ua. ArchÉrt 97 (1970) 306; Ua. RégFüz 24 (1971) 4.

¹² László Gy., RégFüz 20 (1967) 62; Ua. ArchÉrt 94 (1967) 228.

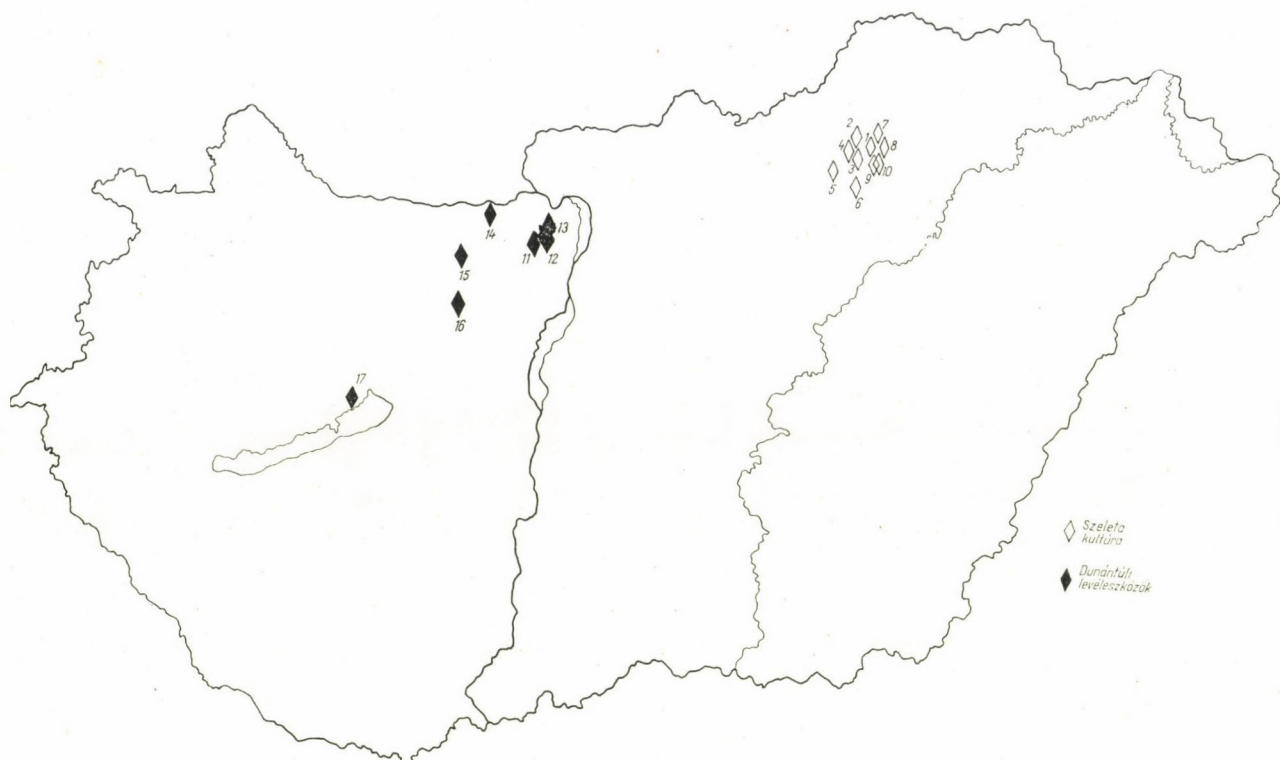
1. kép. Alsópaleolit lelőhelyek: 1. Varbó, Lambrecht Kálmán-barlang. — 2. Budai Várbarlang. — 3. Vértes-szöllős. — 4. Mónosbél

Рис. 1. Местонахождения нижнего палеолита
Fig. 1. Sites paléolithiques inférieurs

2. kép. Középsőpaleolit lelőhelyek: 1. Tata; 2. Szelim-barlang; 3. Kiskevélyi barlang; 4. Csákvári sziklaüreg; 5. Süttő; 6. Tokod; 7. Lengyel-barlang; 8. Subalyuk; 9. Kecskégalya; 10. Farkaskő; 11. Súlyomkút; 12. Görömböly-Tapolca; 13. Szeleta; 14. Bűdöspeszt; 15. Érd; 16. Máriaremete, Felsőbarlang; 17. Csongrád-Felgyő

Рис. 2. Местонахождения среднего палеолита
Fig. 2. Sites paléolithiques moyens

3. kép. Idősebb levéleszközös lelőhelyek: 1. Szeleta-barlang; 2. Háromkúti barlang; 3. Ballavölgyi sziklaüreg; 4. Balla-barlang; 5. Lök völgyi-barlang; 6. Kecskégalya; 7. Mexikói-barlang; 8. Diósgyőr-Tapolcai-barlang; 9. Puskaporos; 10. Herman Ottó-kőfülke; 11. Bivak-barlang; 12. Pilisszántói kőfülke; 13. Kiskevélyi-barlang; 14. Jankovich-barlang; 15. Szelim-barlang; 16. Csákvári sziklaüreg; 17. Lovas

Рис. 3. Местонахождения древнего периода листовидных орудий

Fig. 3. Sites szeletiens

4. kép. Aurignaci kultúra lelőhelyei: 1. Istállóskő; 2. Peskő; 3. Herman Ottó-barlang; 4. Kőlyuk; 5. Hillebrand Jenő-barlang

Рис. 4. Местонахождения ориньякской культуры

Fig. 4. Sites aurignaciens

5. kép. Lösspaleolitikus és a Pilisszántói kultúra lelőhelyei: 1. Ipolyság; 2. Parassza; 3. Ságvár; 4. Szob-Ipoly-part; 5. Szob-Öregfalu-dűlő; 6–9. Pilismarót; 10. Basaharc; 11. Zebegény; 12. Nagymaros; 13. Verőce; 14–15. Vác; 16. Szekszárd; 17. Dunaföldvár; 18. Zalaegerszeg; 19. Bivak-barlang; 20. Szeged-Óthalom; 21. Arka; 22–26. Bodrogkeresztúr; 27. Megyaszó; 28. Bodrogzsádány; 29. Tiszalök; 30. Tószeg; 31. Varjashát; 32. Budapest-Csillaghegy; 33. Madaras; 34–36. Tarcal; 37. Tokaj; 38. Ságipusztá; 39. Sorokpolány; 40. Gyöngyösapáti; 41. Mőcs; 42. Balkány; 43. Irota-Gadna; 44. Szokolya; 45. Ape; 46. Tolesva; 47. Kéked; 48. Rátka; 49. Bükkészék; 50. Demjén-Szőlőhely;

Pilisszántói kultúra: 1. Pilisszántó; 2. Bajót; 3. Kiskevély; 4. Szelim; 5. Petényi barlang; 6. Peskő; 7. Balla-barlang; 8. Ballavölgyi sziklaüre; Diósgyőr-Tapolcai barlang; 10. Görömböly-Tapolcai barlang; 11. Uppony

Рис. 5. Местонахождения лессового палеолита и культуры Пилишсанта

Fig. 5. Sites loess-paléolithiques et de la civilisation de Pilisszántó

érvek mérlegelése után a dunántúli idősebb levéleszközös leletgyűjtéseket is a Szeleta-kultúrába tartozóknak nyilvánítja, kiemelve a két típusos lelőhely (Szeleta és Jankovich barlangok) anyaga közötti szembeszökő különbségeket.¹³ A Szeleta-kultúra kérdéseiről rendezett munkaértekezlet hasonló értelemben határozott.¹⁴ Míg a Szeleta-kultúra a pillanatnyilag rendelkezésünkre álló adatok szerint, úgy tűnik, megnyugtató módon eredeztethető a bükk középőpaleolitikumból, addig Gábori Miklós a vezéreszközök tipológiai hasonlóságától függetlenül a dunántúli levélhegves leletgyűjtéseket a középőpaleolitikumba sorolja.¹⁵

Ha elfogadjuk egy kultúra egyik döntő meghatározójának azokat az ökológiai tényezőket, melyek a típusos lelőhelyre jellemzőek,¹⁶ akkor a látszólagos tipológiai hasonlóság ellenére is törölni kell a Szeleta-kultúra lelőhelyei közül Hontot és Szobot, mint ahogy mezolitikusnak véljük a Miskolc területéről, bizonytalan rétegtani helyzetből előkerült levélhegyeket is. Nemesak a tipológia, de a Szeleta-kultúra jellegzetes nyersanyaga, az üveges kvarcporfir sem nyújt megbízható támpontot egy-egy eszköz kronológiai besorolásánál, hiszen egyre

növekszik azoknak a biztosan nem Szeleta-lelőhelyeknek a száma, ahol ez a nyersanyag dominál.

Az idősebb levéleszközös lelőhelyek a következők: Szeleta, Háromkút, Ballavölgyi, Balla, Lökvölgyi, Kecs-késgalya, Mexikói, Diósgyőr-Tapolcai, Puskaporos, Herman-Öttő, barlangok a Bükkben, Bivak, Pilisszántói, Kiskevélyi, Jankovich, Szelim, Csákvári barlangok, valamint Lovas a Dunántúlon.

Az aurignaci kultúra (4. kép).

Úgy tűnik, jelenleg a leginkább nyugvópontra jutott kérdés-komplexus. Megnyugtatóan körvonalazott a kultúra népének életmódja, a lelőhelyek kronológiájában nincs ellentmondás. A természettudományos (paleontológiai, paleobotanikai, üledékvizsgálat, rádiokarbon) kor meghatározások és a kortárs kultúrák időrendje a lehetséges tőrési határokon belül rögzítik a népcsoport itteni tartózkodásának idejét. A lelőhelyek száma sem gyarapodott. Két biztos (Istállóskő és Peskő barlang) és három bizonytalan (Herman O., Hillebrand J. barlang és a Kőlyuk) képviseli hazánkban e kultúrát.¹⁸

¹³ Vértes L., Kézikönyv 153–163.

¹⁴ Vértes L., MTAK (II) 15 (1967) 302–311

¹⁵ Gábori M., A neandervölgyi ember anyagi kultúrája az Alpok és az Ural között. Doktori disszertáció. Kézirat (Bp. 1971).

¹⁶ Vértes L., Kézikönyv 151.

¹⁷ Vértes L., Kézikönyv 162; Ua. MTAK (II) 15 (1967) 306.

¹⁸ Vértes L., Kézikönyv 172–183.

Jelentősen megszáporodtak a keleti gravetti kultúrkörbe tartozó lelőhelyek. A Duna-kanyar (Ipolság, Pilismarót, Szob, Parassa, Vác, Nógrádverőce, Nagymaros, Zebegény, Basaharc), a Dunántúl (Ságvár, Zalaegerszeg, Szekszárd-Palánk, Dunaföldvár), Északkelet-Magyarország (Arka, Bodrogkeresztúr, Bodrogsadány, Hernádkércs) és az Alföld (Szeged-Óthalom, Varjashát, Tószeg, Tiszalök) részben feltárt vagy szórványleletek alapján ismert lelőhelyei mellé¹⁹ sok és különböző jellegű anyag gyűlt a kézikönyv megjelenése óta. Ezért a keleti gravetti kultúra terminológiát csak a hazai felsőpaleolitikum egyik összetevőjének elnevezéseként használhatjuk. Helyesebbnek véljük, ha a Kárpát-medencében a „lősz-paleolitikum” inkább ökológiai, mintsem kulturális hasonlóságra utaló elnevezést használjuk erre a periódusra. Ez a leletcsoport a legtöbbet valóban a keleti gravetti kultúrából vett át vagy örökölt, de az eltérések a klasszikus lelőhelyek anyagával, valamint a hazai leletcsoportok között már kétségesessé teszik az egységes, „keleti gravetti” elnevezés jogosságát.²⁰ A „lősz-paleolitikum” tágabb fogalom pedig azt hangsúlyozza, ami ezekben a felsőpaleolitikus nyíltszíni telepekben valóban közös. Indokoltnak tartjuk ezt az elnevezést lelőhelycsoportunkra azért is, mert néhány olyan szórványt is itt ismertetünk, melyeket a geológiai körülmények ide sorolnak, de — lévén egyes darab vagy nem tipikus eszköz — kultúrához kötni nem lehet.

A kézikönyv megjelenése óta irodalmi adataink vannak a következő telepekről: A Duna-kanyarban Dömös,²¹ ide sorolható talán Budapest-Csillaghegy,²² az Alföldön Madaras,²³ és az északkeleti területen Tarcál-Citrombánya és Tarcál-Bodrogkeresztúr környékén néhány lelőhely.²⁴

A raktárban a következő leletek vannak, melyeket a fenti megfontolásokból a lősz-paleolitikumba sorolunk.

Felsőkéked (BAZ megye, encsi járás) Schréter Zoltán a Szurok hegyen, „andezit fölött” egy obszidián szilánkot gyűjtött 1947-ben (5. kép, 47).

Irota-Gadna (BAZ megye, edelényi járás) a Cigány-hegy gerincéről, sötétvörös pleisztocén agyagból származik Jánbor Á. geológus által 1959-ben gyűjtött öt megmunkált kovaszilánkot (5. kép 43).

Rátkáról (BAZ megye, szerencsi járás) egy 90 × 55 mm méretű, kúpos limnokvarcit magkő származik (5. kép, 48).

Tolesva (BAZ megye, sátoraljaújhelyi járás) környékéről többször és több helyről kerültek be felsőpaleolitikus korú eszközök a gyűjteménybe (5. kép, 46).

Kopaszhegyről 1877-ben Frits I. gyógyszerész hallgató ajándékozott egy magkő pereméről lepatintott szép, hajlott kovapengét. M: 62 × 15 mm. Nagypatak helymegjelöléssel Kiss József 1935-ös gyűjtése „paleolitikus”-ként van beletárolva. Az anyag tartalmaz megmunkált szilánkokat, pengéket, szép, tipikus limnokvarcit magkővet. A Patkóhegyről pedig Schréter Zoltán és Roska Márton gyűjtött 1956-ban obszidián nyersanyag-rögöket, megmunkált, patinás kovaszilánkokat.

Apc (Heves megye, hatvani járás) Szántó Loránd adott át egy nagyon szép limnokvarcit pengevakarót, mérete 52 × 35 mm, ami a tsz homokbányájából származik (10. kép 2). Helyszíni terepbejárásunkon rétegekhez nem köthetően további apró szilánkokat és fosszilis állatcsont-töredékeket gyűjtöttünk (5. kép, 45).

Bükkszék (Heves megye, egri járás) 1936-ban Jaskó S. „pleisztocén agyagból” egy 45 × 32 mm méretű limnokvarcit pengét gyűjtött (5. kép 49).

Demjén-Szölőhegy (Heves megye, egri járás) terepbejárásán a következő eszközöket gyűjtöttem: jobb élén meredeken retusált pengehegy, nyersanyaga vöröses limnokvarcit, 34 × 19 mm (10. kép 4); szép, sarkos árvész homogén, jó minőségű kovából, 53 × 33 mm (10. kép 5–6); meredek élű magkővakaró kovakavicsból, 84 × 58 mm; valamint megmunkált pengék, szilánkok, nyersanyag-rögök penge- és szilánknegatívokkal, összesen 23 tárgy (5. kép, 50).

Szokolya (Pest megye, szobi járás) huta. Feltétlenül említésre méltó, a Duna-kanyar lelőhelyeinek kiegészítése képpen a lelőhely beazonosítása. Szabó József 1876-ban a „Duna-balparti trachyt-vidéken” egy töredékes pengehegyt talált. Megmunkálása, a peremek retusálása aurignaci jellegű (9. kép 2, 5. kép 44).

Mőzs (a gyűjtés idején még Tolnamőzs, Tolna megye, szekszárdi járás) 37 × 17 mm szarukő pengevakaró származik innen, az eszközre lősz van meszesedve (9. kép 3–4, 5. kép 41).

Sági-pusztá (Dörgicse, Veszprém megye, veszprémi járás). Lőszfalból való egy tompított hátú kovapenge, 28 × 13 mm (10. kép 9, 5. kép 38).

Gencsapáti (Gyöngyösapáti néven leltározva, Vas megye, szombathelyi járás) Nemeskéri János 1941-ben egy Gravette-hegyet M: 27 × 13 mm, kova, és egy megmunkált kovapengét M: 25 × 8 mm gyűjtött a Kápolnádombon (5. kép 40).

Sorokpolány (Vas megye, szombathelyi járás) Nemeskéri János löszből szedett ki egy 29 × 18 mm méretű megmunkálatlan kovaszilánkot (5. kép 39).

Balkány (Szaboles-Szatmár megye, nagykálói járás) a Földtani Intézetből, pleisztocén löfogak mellől három megmunkálatlan kovaszilánkot került át a gyűjteménybe (5. kép 42).

A Pilisszántói kultúra (5. kép)

Sem az elég jól körülhatárolható északkelet-dunántúli, sem az eléggé atipikus, bizonytalan bükk-i későjégkori barlangi iparok kutatásában nem történt jelentősebb előrelépés az elmúlt időszakban. A lelőhelyek: Pilisszántói, Jankovich, Kiskevélyi, Szelim, illetve a Petényi, Peskő, Balla, Ballavölgyi, Diósgyőr-Tapolcai, Görömböly-Tapolcai barlangok és az Upponyi II. kőfülke.

Középső kőkör (6. kép)

Az utóbbi időben folytatott kutatás ellenére sem ismerjük sokkal jobban a hazai mezolitikumot, mint 1965-ben. Változatlanul a Remete-barlang, Hont és Sződliget a legbiztosabban erre a korra datálható lelőhelyünk, több ismeretlen rétegtani helyzetű, tipológiailag ide sorolt leletgyűjtésről nincsenek új információink. (Koroncó-Bábot, Bakonytamási, Románd, Vöröstó, Meneshely, Pamuk, Kaposhomok, Merítőpuszta, Rejtek.) E lelőhelyeket azért tartjuk meg ebben a csoportban, mert nincsenek értékelhető új adataink. Az északkelet-magyarországi durvaeszközös mezolitikumnak, az „Eger-kultúrának” 10 lelőhelyét említi Vértes. (Eger-Kőporos, Ostoroson Nyerges és Rácpa, Csokvaomány-Határtető, Bükknogyoród, Miskolcon az Avas, Alsószentgyörgy, Zöldfa utca, Molotov utca, Korlátan a Ravaszlyuktető.)²⁶

¹⁹ Gábori M., AR 10 (1958) 55–61; *Ua.* A késői paleolitikum Magyarországon (Bp. 1964). Vértes L., Kézikönyv 185–201.

²⁰ Gábori M. és G. Csánk V., foglalta össze ezen a néven először a nyíltszíni telepekben lakó, alföldi vagy folyóvölgyek-adta ökológiai körülményekhez alkalmazkodott, sztyeppe nagyvadakra vadászó népcsoportok hazai hagyatékát. Vö.: Gábori M., ArchÉrt 81 (1954) 99–103; *Ua.* La Préhistoire (1968) 183–189; Gábori M.—Gábori V., Acta ArchHung 8 (1957) 3–117.

²¹ Gábori M., Acta ArchHung 16 (1964) 171–186; *Ua.* La préhistoire (1968) 187.

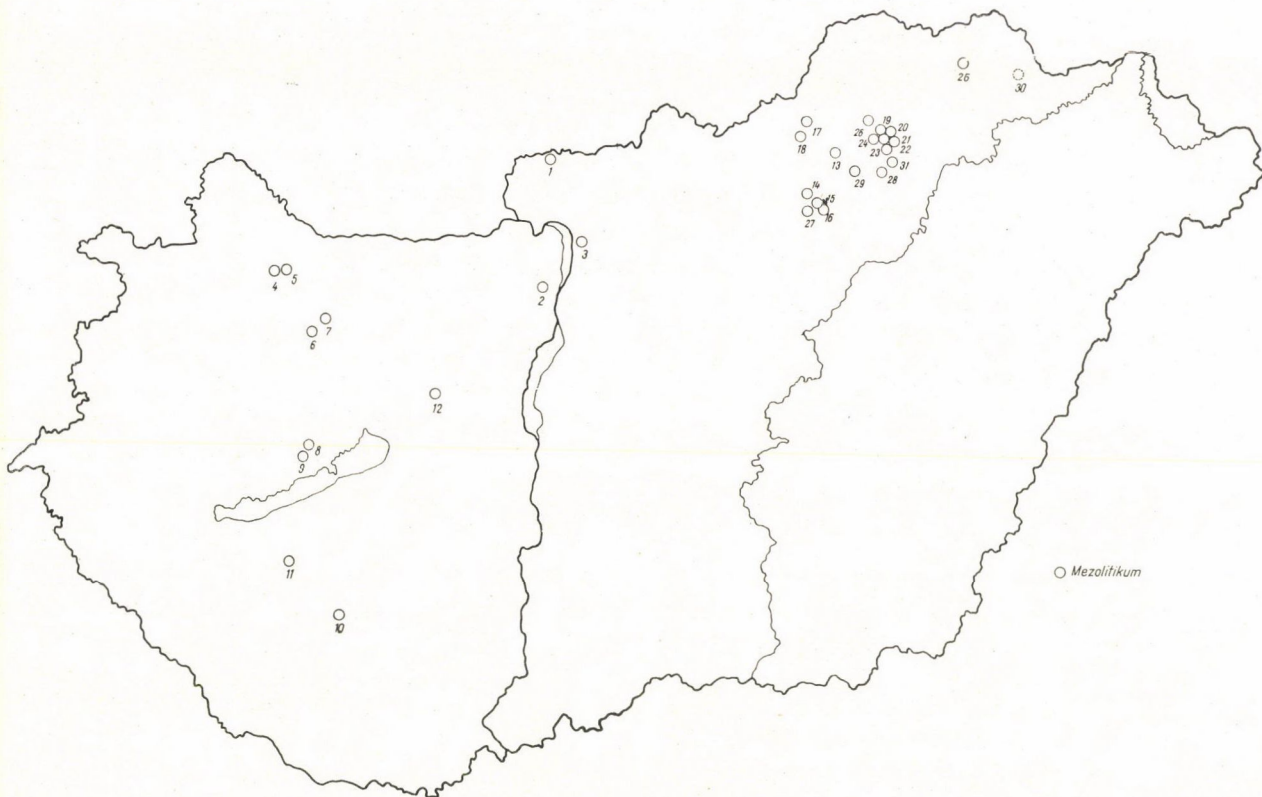
²² G. Csánk V., RégFüz 21 (1968) 4.

²³ T. Dobosi V., ArchÉrt 94 (1967) 184–193. *Ua.* RégFüz 23 (1970) 9.

²⁴ T. Dobosi V., FA 25 (1975) 9–31.

²⁵ Vértes L., Kézikönyv 202–211.

²⁶ Vértes L., Kézikönyv 212–222; Saád A., HOMK 1 (1955) 8–12; *Ua.* HOMK 6 (1964) 5–10.

6. kép. Középső kőkori lelőhelyek: 1. Hont és környéke; 2. Remetebartlang; 3. Szódliget; 4. Koroncó; 5. Bábota; 6. Bakonytamási; 7. Románd; 8. Vöröstó; 9. Mencshely; 10. Kaposhomok; 11. Pamuk; 12. Székesfehérvár-Merítő puszta; 13. Rejte; 14. Eger-Kőporostető; 15–16. Ostoros; 17. Csokvaomány; 18. Bükkmagyórósd; 19–24. Miskolc (Avas, Alsószentgyörgy, Zöldfa utca, Molotov utca, Bársonyház, Petőfi utca); 25. Korlát; 26. Sajóbábony; 27. Andornaktálya; 28. Mályi; 29. Kisgyőr-Bekény; 30. Sárospatak; 31. Kistokaj

Рис. 6. Мезолитические местонахождения

Fig. 6. Sites mesolithiques

Ide soroljuk a többi miskolci szórvány levélhegyet is, melyeket – a mezolitikumba való tartozás lehetőségének fenntartásával – a Szeleta-kultúra fejezetében tárgyal a kézikönyv.²⁷ Csokvaomány-Határtetővel lehet azonos Nekézseny-Határtető, ahonnan Rozsnyói Márton eszközöket, levélhegyeket gyűjtött.²⁸

Három újabb lelőhelyet ismerünk Miskolc környékéről: Sajóbábony-Méhézdűlő,²⁹ Kistokaj-Kültelek³⁰ és Mályi.³¹ Mindhárom lelőhelyről van a Nemzeti Múzeum raktárában is anyag.

Sajóbábony-Méhézdűlő (BAZ megye, miskolci járás). Schréter Z. egy megmunkált üveges kvareporfir szilánkot gyűjtött 1927-ben. 1973-ban terepbejáráson 67 db zömében üveges kvareporfir szilánk mellett 2 levélhegyet, 1–1 kaparót, árvésőt s egy kvarcit gerezdet találtunk. A lelőhely cserép-mentes (6. kép, 26).

Kistokaj-Kültelek (BAZ megye, miskolci járás) eszközeinek és szilánkjainak nyersanyaga jóval változatosabb. Bár kevés darabot találtunk, s biztosan kormegha-

tározó típus sincs közöttük, kissé idősebbnek tűnik Sajóbábonynál és a többi mezolit lelőhelynél. Hogy mégis itt ismertetjük, azt egy eszköz nyersanyaga miatt tesszük. Egy vésőélű magkő, kavicskértes, peremén több helyen megmunkált, nyersanyaga swieciechówi szarukő.³² Mérete 46 × 32 mm (9. kép 9). Obszidián gumó, pengenegatívokkal, 39 × 33 mm; töredékes magkő, limnokvarcit 35 × 24 mm; sarkos árvéső kavicskértes, vaskos szilánkon, limnokvarcit, 55 × 35 mm (9. kép 5–6); rövid, atipikus gyalu, durva szilánkon, limnokvarcit, 46 × 33 mm, két kaparó, durva, kavicskértes szilánkon, limnokvarcit, 49 × 22 mm (10. kép 7) és 51 × 30 mm; egy magkőperem 34 × 29 mm; két penge limnokvarcitból 65 × 13 mm (10. kép 1) illetve üveges kvareporfirból, 37 × 8 mm, és egy szórványosan megmunkált, bulbos szilánk szép, homogén radiolaritból, 55 × 49 mm (10. kép 7–8).

Ugyancsak 1973-as terepbejárással szaporodtak a *Mályi* (BAZ megye, miskolci járás) környékéről származó leletek is. A téglagyári fejtőgödörök környékéről, a gépi

²⁷ Vértés L., Kézikönyv 147–148. Miskolc Bársony ház, Avasi temető, Petőfi utca;

²⁸ Rozsnyói M., Kéziratbani jegyzetei Rozsnyai Márton muzeológusnak az Ózd és környéke régészeti kutatásairól, leleteiről és a lelőhelyekről. A feljegyzéseket kb. 1940–1953. évig folytatott kutatásairól készítette. Kézirat. *Ua.* Magyar Múzeumok 1945–1955 c. kiadványban 200–202. *Ua.* Az Egri MÉ 1 (1963) 69–71.

²⁹ Tóth L., HOMK 12 (1973) 17–25. A Schréter-féle lelőhelyet Tóth Lajos azonosította be, s az innen gyűjtött leleteket publikálta. A lelőhelyet ő mutatta meg, amit ezúton is köszönünk.

³⁰ Hellebrandt M., RégFüz 26 (1973) 12. Hálások vagyunk a lelőhely megmutatásáért.

³¹ A kézikönyvben (148) még a Szeleta-kultúra eszközei között szerepel az innen előkerült szabályos levélhegy. Az újonnan talált eszközök és más megfontolásokból, indokoltabbnak látjuk, ha ebbe a csoportba soroljuk mind a mályi téglagyár, mind az Öreghegy lelőhelyet.

³² Vértés L., Acta ArchCarp 1 (1960) 167–172. Egyéb bizonyíték hiányában kénytelenek vagyunk egy eszköz nyersanyagát figyelembe venni. Ez a nyersanyag eddig csak a későmoustériében és az „Eger-kultúrában” fordult elő.

agygatermelés által bolygatott profilokból gyűjtöttünk egy retusált szélű pengevakaró-árvéső kombinációt limnokvareit, M: 35×26 mm (11. kép 5–6); egy retusált szélű fűrőt, kova, M: 34×11 mm; egy kavicskértes kova-magkövet, M: 55×40 mm és öt megmunkált szilánkot. Mályi-Öreghegyen pedig három limnokvareit pengét (49×23 , 59×22 , 35×23 mm) egy vésőfélű, lapos magkövet limnokvareitből, M: 43×22 mm; és 55 megmunkált és megmunkálatlan szilánkot, túlnyomórészt limnokvareitből, de van közöttük üveges kvareporfir is (6. kép 28).

Valószínűleg azonos lelőhely a raktárban kettőnek feltüntetett *Kisgyőr*-bekényi útbevágás, ahonnan Legányi Ferenc gyűjtött 1933-ban üveges kvareporfir szilánkokat, valamint a Moesolyásról (ma Kisgyőr) Bekény felé menő út mellől, vékony málladék agyagtakaróból Schréter Z. által 1915-ben gyűjtött hét db. üveges kvareporfir szilánk lelőhelye (6. kép 29). Nyersanyag- és tipológiai érvek szólnak a *sárospataki* leletek mezolitik volta mellett. A Sötét-oldal déli lejtőjéről Kiss Elek gimnáziumi tanár 1898-ban egy szép limnokvareit pengét M: 92×25 mm (11. kép 1–2); 1905-ben pedig egy mindkét oldalán gondosan kidolgozott 46×34 mm méretű üveges kvareporfir nyílhegyet gyűjtött (11. kép 3–4; 6. kép 31).

Külön említjük meg azokat az Eger környéki lelőhelyeket, amelyeket Fodor László terepbejárásai során talált,³³ s ahonnan magunk is gyűjtöttünk eszközöket. A Demjén határában végzett ásatások eredményeként némileg új színben tűnik fel a durvaeszközös Eger-kultúra és a neolitikum kapcsolata. Az anyag feldolgozás alatt van.

Bizonytalan és szörvány leletek (7. kép)

A kézikönyvben említett³⁴ bizonytalan keltezésű lelőhelyek közül egyedül a Tarcal-téglagyári lelőhelyhez vannak újabb adataink. Így ez a lelőhely besorolható a Bodrogkeresztúrral és Arkával mint kronológiai szintekkel jellemezhető északkelet-magyarországi keleti gravetti kultúrkörbe.

A raktárban van néhány eszköz, szilánk, amelyek nem őskőkoriaknak vannak beletárolva. Ezeket azonban zömmel geológiában-régészetben jártas kutatók gyűjtötték, akik pontosan ismerték a felszínen fekvő összes tárgy összegyűjtésének jelentőségét egy-egy tipológiai pontosan be nem sorolható köeszköz kulturális hovatartozásának megállapításakor. A leletanyag egy része még a Földtani Intézetből került át, geológusok felméréseinek „melléktermékeként”, más részüket később, cserepek nélkül gyűjtötték. Ezért ezeket az adatokat — esetleg későbbi lehetőségeket — felsoroljuk anélkül, hogy akár csak kísérletet is tennénk bármiféle kormegállapításra.

Miskolc-Kiscsermőke. Schréter Z. gyűjtött innen megmunkált szilánkokat. Dr. Saád Andor és Tóth Lajos fedezett fel a Forrás-völgyben, közvetlenül a Büdöspost barlang mellett egy kis üreget, a „Névtelen barlangot”, melynek bolygatatlan kitöltésében próbaásatást végeztünk. Három és fél méter mélységig jutottunk. Ebből 1,4 méter sötétbarna humusz, későbronzkori beásással,³⁵ 1 m. sötétsárga, erősen mészkőtörmelékes agyag, benne a mennyezetről leszakadt nagy kötőbök, s 1,10 m. világossárga, kevésbé mészkőtörmelékes, plasztikus agyag.³⁶ Ebből az általunk elért legalsó rétegből egy erősen átégett, törött csontot emeltünk ki, mint az ember egykor jelenlétének bizonyítékát.

Szendró (BAZ megye, edelényi járás) a mészégetőben, második vályogzóna alatti kavicsteraszból hasított kavicsokat, szilánkokat gyűjtött Pécsi Márton (7. kép 27).

Zsujta (BAZ megye, enesi járás) a Haraszka-domb tetejéről 11 megmunkált limnokvareit szilánkot szedett össze Vértés László 1957-ben (7. kép, 28).

Emőd (BAZ megye, mezőcsáti járás) a Nagyhegy ÉK-i oldalából, szőlőkből egy háromszög alakú megmunkált kalcidon szilánk származik (7. kép, 29).

Sátoralja-újhely megjelöléssel öt obszidián, illetve kova-szilánk van a gyűjteményben (7. kép, 30).

Pentelényi László geológus 1970-ben a sátoralja-újhelyi járásban végzett terepmunkálatai során három olyan lelőhelyről hozott be anyagot, ahol a felszínen nem talált cserepeket.³⁷ *Kovácsvágásról* van egy olyan kova pengénk, melyen élénk használati fénny van, az eszköz nem őskőkori. Ezért soroljuk az egész együttest a bizonytalan korú, szörvány leletek közé, míg egy esetleges szondázás nem dönt hovatartozásáról. Mellette a következő eszközök ismeretesei: szimmetrikus pengehegy kissé hajlott, széles, bulbosus pengén, obszidián, M: 60×30 mm (11. kép, 9–10); nyeles penge, a nyél kiképzése jobb oldalon hátoldali megmunkálással történt, bal oldalon a természetes kavicskértes felszín „hibája”, obszidián, M: 35×17 mm; atipikus pengevakaró, kova, M: 39×25 mm; rövid kaparó — atipikus árvéső kombináció, obszidián szilánkok: M: 42×24 mm; oldalsó árvéső magkövön, kavicskértes szép eszköz, obszidián, M: 36×20 mm (11. kép, 11–12); retusált penge, bal élén erőteljes, fűrészes hátoldali megmunkálás, jobb élén finom peremtus, obszidián, M: 38×20 mm (11. kép, 14); völgyelt pengék, retusált, megmunkált obszidián pengék, obszidián és kova gyártási hulladék, megmunkálatlan szilánkok (7. kép, 31).

Makkoshotyán még egyöntetűbb a nyersanyag: 28 db kizárólag obszidián szilánkot gyűjtött (7. kép, 32).

Mikóházán, a Palack-hegytől keletre, szőlőben 27 obszidián pengét és szilánkot, 1 kovaszilánkot gyűjtött (7. kép, 33). Király Ferenc tanuló Abaújszántó környékén két új lelőhelyet talált: *Abaújszántó* és *Abaújkér* (BAZ megye, szerencsi járás) között, a Szerencs-patak partján 19 erősen patinás, fényes limnokvareit szilánkot szedett össze, amelyek egy részénél kétséges, hogy emberi megmunkálás nyomait viselik-e (7. kép, 34).

Abaújszántó-Cekelházán az Aranyos patak mellett egy széles, oldalsó limnokvareit vakaró M: 38×41 mm mellett megmunkált limnokvareit pengéket, szilánkokat, töredékeket gyűjtött. Az anyag elég semmitmondó, a nyíltszíni felsőpaleolit telepek bármelyikébe beillene (7. kép, 35).

Mezőzombor (BAZ megye, szerencsi járás) és Mád között, a Padi-hegyről való egy szép, vaskos pengevakaró, M: 100×36 mm (9. kép, 1); és egy durva limnokvareit szilánk.

Tállya (BAZ megye, szerencsi járás) a mádi országrút melletti keresztnél levő árokban 1910-ben 23 megmunkált kovaszilánkot gyűjtöttek (7. kép, 37).

Tiszaludány (BAZ megye, szerencsi járás) és Nagyhomokos között, a Takta és a holt-Tisza-ág közé zárt dombtetőn, az Űrgeháton esászárkori és vegyes őskori cserepekkel együtt mintegy 40 obszidián és jó minőségű kova szilánkok és eszközök gyűjtött Cibak J.³⁸ Az eszközök között nincs, amely biztosan őskőkoriál fiatalabb lehetne, néhány viszont az arkai típusokhoz áll közel.³⁹ A lelőhely további kutatást igényel (7. kép, 38).

Bekölce (Heves megye, egri járás) Noszky F. 1930-ban a borsodnádasi útnál egy limnokvareit penge 43 mm hosszú töredékét gyűjtötte (7. kép, 39).

Ivád (Heves megye, egri járás) a kastély mögötti szántásból pengenegatív limnokvareit nyersanyaggrög származik (7. kép, 40).

Kerecsenden (Heves megye, egri járás) a nagy krioz-

zeum munkatársai és Tóth Lajos támogatását. Az iszapolt fauna feldolgozás alatt van.

³⁷ A tényt azért emeljük ki, mert több eddig ismeretlen kerámias lelőhelyről is gyűjtött be anyagot.

³⁸ Az anyagot és az előkerülésére vonatkozó adatokat Salamon Ágnes adta át az őskőkori gyűjteménynek. Köszönjük.

³⁹ Vértés L., *Quartär* 15/16 (1964/65) 79–133.

³³ Fodor László terepbejárásainak eredményei feldolgozás alatt vannak. Ezúton is megköszönjük önzetlen támogatását, ahogyan publikálatlan lelőhelyeit és leleteit megmutatta.

³⁵ *Cseglédi I.* RégFüz 25 (1972) 96. A gótikus harangtorony kutatásakor őskőkori pengét találtak az Avason.

³⁶ Megköszönöm Saád Andor, a Herman Ottó Mú-

7. kép. Bizonytalan és szóróványtelek: 1. Baits-barlang; 2. Szalai-barlang; 3. Kiskőoldal; 4. Biatorbágy; 5. Velence; 6. Mélyvölgyi kőfülke; 7. Villány; 8. Kis-barlang; 9. Likaskő; 10. Siófok; 11. Arnóckői-barlang; 12. Bervabarlang; 13. Ölyveskő; 14. Tarkó; 15. Miskolc-Forrásvölgy; 16. Csengősteber; 16. Kács; 18. Sály; 19. Latorvár; 20. Bekény; 21. Görömböly-Bagolymező; 22. Mezőnyék; 23. Hejőcsaba; 24. Mátradereske; 25. Kiscsermőke; 26. Miskolc Névtelen-barlang; 27. Szendrő; 28. Zsujta; 29. Emőd; 30. Sátoraljaújhely; 31. Kovácsvágás; 32. Makkoshotyka; 33. Mikóháza; 34. Abaújszántó; 35. Abaújszántó-Cekeháza; 36. Mezőzombor; 37. Tállya; 38. Tiszaladány; 39. Bekőlcse; 40. Ivád; 41. Kerecsend; 42. Drégelypalánk; 43. Galgagyörk; 44. Pomáz; 45. Csév; 46. Dunaalmás; 47. Környe; 48. Keskéd; 49. Császár; 50. Kisbér; 51. Tarpa; 52. Békésszentandrás; 53. Kecel; 54. Ajka; 55. Tihany; 56. Fonyód; 57. Hosszúhetény

Рис. 7. Неопределенные и случайные находки

Fig. 7. Trouvailles dispersées et incertaines

turbációs felszín alól, meghatározhatatlan rétegből az évek során több eszköz gyűlt össze: 2 szilánk, egy nagy kovakavics pengesegatívokkal és egy 28×10 mm-es szarukő penge (7. kép, 41).

Drégelypalánk (Nógrád megye, balassagyarmati járás) egy bulbos limnokvarcit szilánk lelőhelye (7. kép 42).

Galgagyörk (Pest megye, gödöllői járás) „Spityerpusztától északra levő árok oldalából” megjelöléssel 3 obszidián szilánk van a gyűjteményben (7. kép, 43).

Pomáz (Pest megye, szentendrei járás) Szmolnica, Sashegyi egy vésőélű radiarit nyersanyagrogót — magkővet adott át Vértes L.-nak, M: 60×35 mm (7. kép, 44).

Csévi átjáró (Komárom megye, dorogi járás) sárga (lősz?) talajból származik egy kovaszilánk (7. kép, 45).

Dunaalmás (Komárom megye, tatai járás) egy régi gyűjtésű limnokvarcit penge, M: 36×11 mm. 1974-ben Skoflek I. is gyűjtött a hegyoldalból egy pengét (7. kép, 46).

Környe (Komárom megye, tatai járás) területén több helyről gyűjtött Glász J. olyan eszközöket, melyek egy része lehet őskőkori is: Leshegyen,⁴⁰ a Fácánkertben, s esetleg az Átalér fiatal teraszán talált eszközök közül néhány. Ugyancsak ő gyűjtötte, s a Nemzeti Múzeumnak átadott egy

Keskédről (Komárom megye, tatai járás) származó hüvelykköröm-vakarót, bulbos szilánkon (10. kép, 13) M: 34×23 mm (7. kép, 48).

Császár (Komárom megye, komáromi járás) egy vésőélű kettős magkővet talált (11. kép, 7–8) M: 46×31 mm (7. kép, 49).

Kisbér (Komárom megye, komáromi járás) pedig Glász B. gyűjtött egy pengét⁴¹ (7. kép, 50).

Tarpan (Szabolcs-Szatmár megye, fehérgyarmati járás) a homokbányában jellegtelen, apró kovaszilánkokat gyűjtöttünk⁴² (7. kép, 51).

Békésszentandrás (Békés megye, szarvasi járás) Haresápuszta helymegjelöléssel Tihanyi ajándékozott két megmunkált kovaszilánkot és egy obszidián bulbos pengét (7. kép, 52).

Kecel (Bács-Kiskun megye, kiskőrösi járás) őskori leltárkönyvből: a népvándorláskori temető ásatásakor Bottyán Árpád talált egy jellegtelen szilánkot (7. kép, 53).

Csüngervölgy (Veszprém megye, ajkai járás) Rozlozsnik P. szép, kúpos limnokvarcit magkővet szolgáltatott be M: 44×42 mm (7. kép, 54).

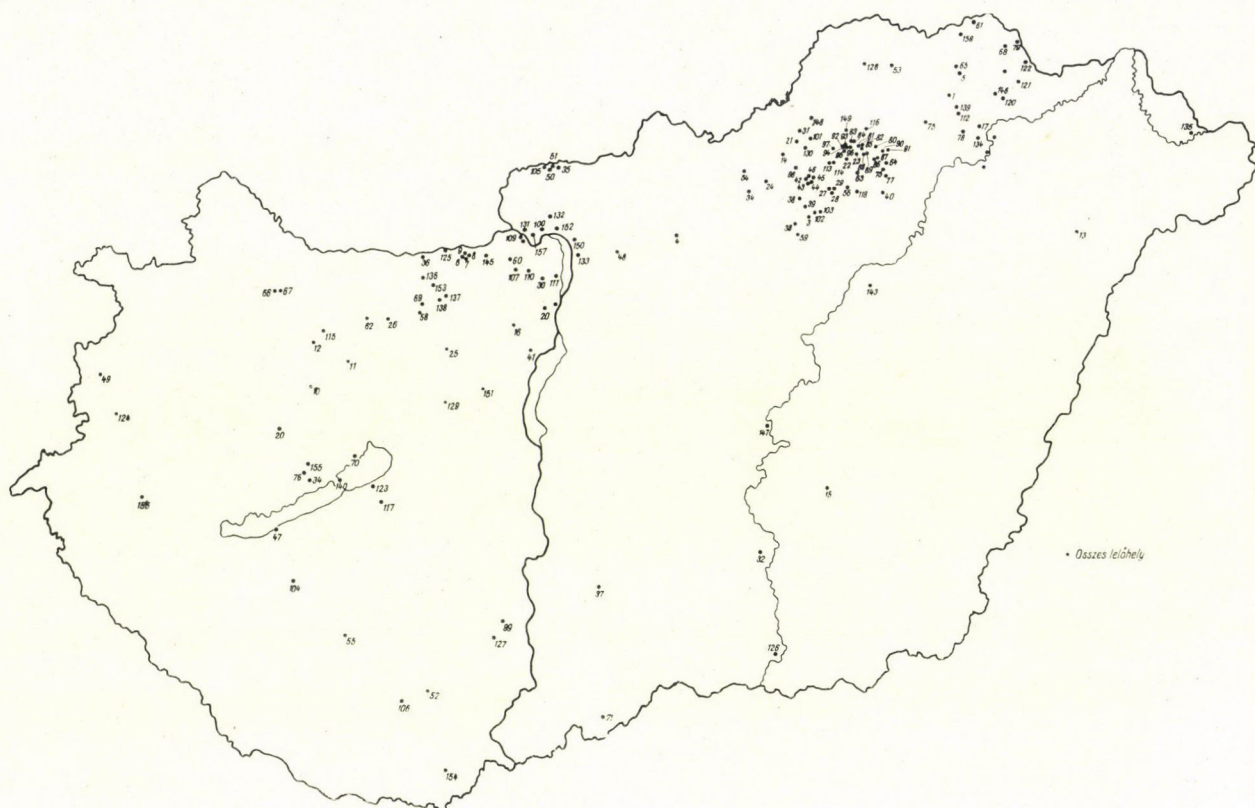
Tihany (Veszprém megye, veszprémi járás) a rév környékéről, földmunka alkalmával gyűjtött Dezső Gyula 1961-ben négy jellegtelen szilánkot (7. kép, 55).

Fonyód (Somogy megye) közelebbi helymegjelölés

⁴⁰ Glász J. A tatai Herman Ottó Természettudományi Stúdió munkái, 1973/3. 142–144.

⁴¹ Glász J., A tatai Herman Ottó Természettudományi Stúdió munkái 1973/3. 136–137.

⁴² T. Dobosi V., RégFüz 22 (1969) 22.

8. kép. Ős- és középsőkőkori lelőhelyek. Összesítő térkép. 1. Abaújszántó; 2. Ajka; 3. Andornaktálya; 4. Ape; 5. Arka; 6–8. Bajót (Baits-barlang; Jankovich-barlang; Kiskőoldal; Szalay-barlang) 10. Bakonybél; 11. Bakonyoszlop; 12. Bakonytamási; 13. Balkány; 14. Bekölce; 15. Békésszentandrás; 16. Biatorbágy; 17. Bodrogkeresztúr; 18–20. Budapest (Vár, Csillaghegy, Máriaremete); 21. Bükkmogyorósd; 22. Bükksgentkereszt; 23. Bükksgentlászló; 24. Bükksgzék; 25. Csákvár; 26. Császár; 27–29. Cserépfalu (Farkaskő, Kecskégalya, Subalyuk); 30. Csobánka, Kiskevélyi barlang; 31. Csokvaomány; 32. Csongrád; 33. Demjén-Szölőhegy; 34. Dörgicse, Sági pusztá; 35. Drégelypalánk; 36. Dunaalmás; 27. Dunaföldvár; 38–39. Eger (Berva barlang, Kőporos); 40. Emőd; 41. Erd; 42–46. Felsőtárkány (Arnóckő, Lőkvölgy, Peskő, Petényi-barlang, Tarkó); 47. Fonyód; 48. Galgagyörk; 49. Genesapáti (Gyöngyösapáti); 50. Ipolyság (Parassa); 51. Hont; 52. Hosszúhetény; 53. Irota; 54. Ivád; 55. Kaposhomok; 56. Kács; 57. Kecel; 58. Kecskéd; 59. Kerecsend; 60. Kesztlő; 61. Kéked; 62. Kisbér; 63. Kisgyőr-Bekény; 64. Kistokaj; 65. Korlát; 66–67. Koronóc; 68. Kovácsvágás; 69. Környe; 70. Lovas; 71. Madaras; 72. Makkoshotyka; 73. Mályi; 74. Mátradereske; 75. Megyaszó; 76. Meneshely; 77. Mezónyék; 78. Mezőzombor; 79. Mikóháza, 80–97. Miskolc (Miskolc; Bűdöspes; Forrásvölgy; Hillebrand J. bg; Sölyomkút; Névtelen bg; Mexikói bg; Diósgyőr-Tapolcai bg; Görömböly-Tapolcai bg; Bagolymező; Hejőcsaba; Kiscsermőke; Kőlyuk; Herman Ottó-barlang és kőfülke; Szeleta; Puskaporos; Háromkút); 98. Mónosbél; 99. Mőzs; 100. Nagymaros; 101. Nagyvisnyó; 102–103. Ostoros; 104. Pamuk; 105. Parassa; 106. Pécs, Mélyvölgyi kőfülke; 107; Pilisescév; 108–109. Pilismarót; 110. Pilisszántó; 111. Pomáz; 112. Rátka; 113–114. Répáshuta (Balla barlang, Ballavölgyi sziklaüre); 115. Románd; 116. Sajóbábony; 117. Ságvár; 118–119. Sály; 120. Sáradsadány (Bodrogzsadány); 121. Sárospatak; 122. Sátoraljaújhely; 123. Siófok; 124. Sorokpolány; 125. Süttő; 126. Szeged; 127. Szekszárd; 128. Szendrő; 129. Székesfehérvár; 130. Szilvásvár; 131. Szob; 132. Szokolya; 133. Szódliget; 134. Tarcál; 135. Tárpa; 136; Tata; 137–138. Tatabánya; 139. Tállya; 140. Tihany; 141. Tiszaladány; 142. Tiszalök; 143. Tiszaörvény; 144. Tokaj; 145. Tokod; 146. Tolesva; 147. Tőszeg; 148. Úppony; 149. Varbó; 150. Vác; 151. Velence; 152. Verőce; 153. Vértesszőlős; 154. Villány; 155. Vöröstó; 156. Zalaegerszeg; 157. Zebegény; 158. Zsujta

Рис. 8. Палеолитические и мезолитические местонахождения. Сводная карта
Fig. 8. Sites paléolithiques et mesolithiques. Plan concentré

nélkül nem paleolit leltári számú az eszköz: egy vaskos, kavicskérges szilánkon bifaciálisan kialakított kaparó, nyersanyaga szarukő, M: 49 × 29 mm (7. kép, 56).

Hosszúhetény (Baranya megye, pécsi járás) Thoma Andor egy meredek oldalú hegyet talált, kova, M: 32 × 16 mm (7. kép, 57).

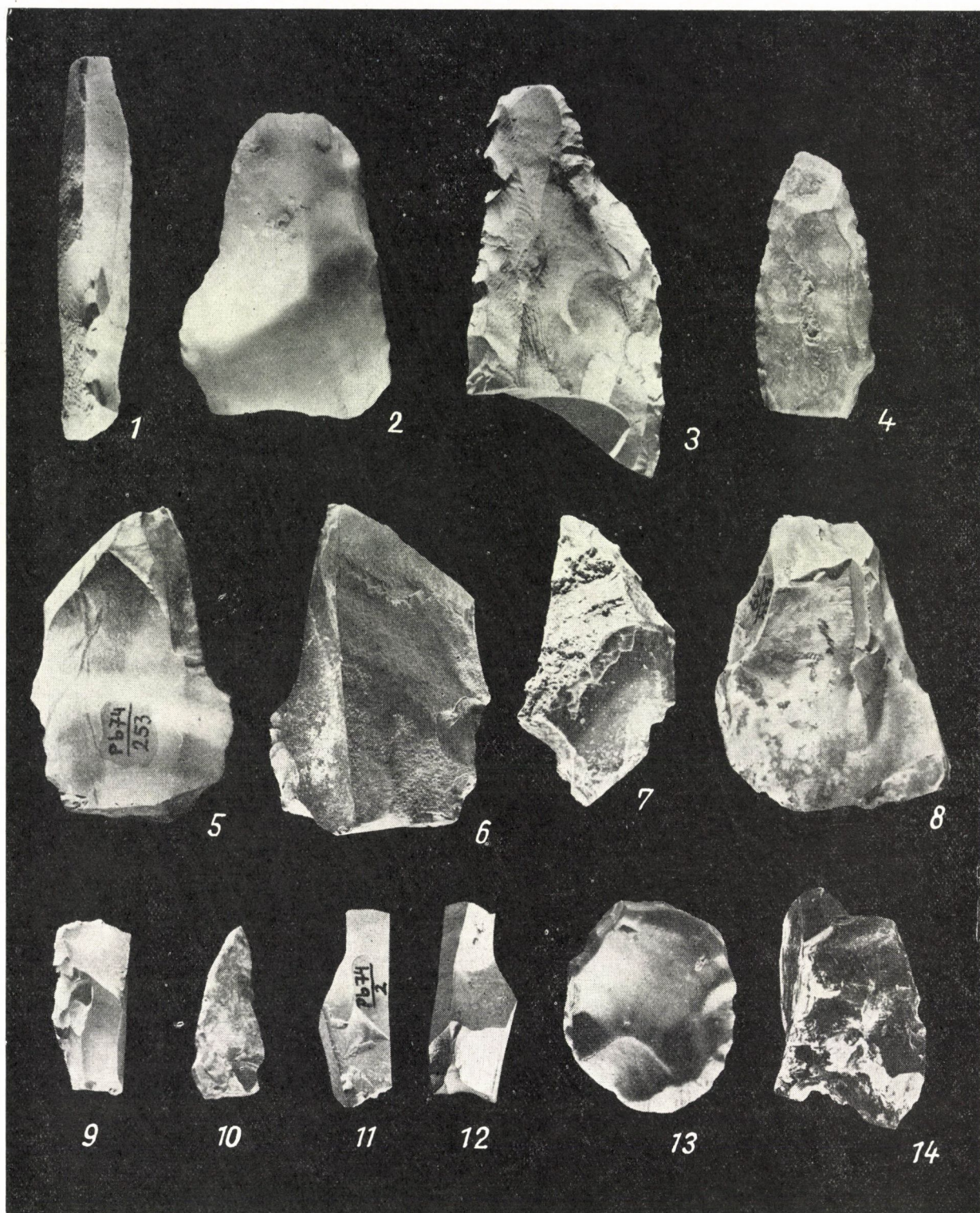
Magyarországon tehát összesen 158 lelőhelyet ismerünk, melyek közül 101 több-kevesebb biztonsággal be-

sorolható valamelyik — a mezolitikummal záródó — időszakba (8. kép). Ős- és középsőkőkori lelőhelykataszterünk összeállításával nem volt — nem is lehetett — célunk kérdések feltevése vagy megválaszolása. Csúpan a hazai lelőhelyek száma mellett nem elhanyagolható új adatokat kívántuk közreadni, melyek támpontok lehetnek a további kutatás irányának meghatározásában.

T. Dobosi Viola

9. kép. Kőeszközök különböző lelőhelyekről. 1. Mezőzombor; 2. Szokolya; 3—4. Mözs; 5—9. Kistokaj
 Рис. 9. Каменные орудия из разных местонахождений
 Fig. 9. Instruments de pierre de sites différents

10. kép. Kőeszközök különböző lelőhelyekről. 1, 7—8. Kistokaj; 2. Apc; 3. Biatorbágy; 4—6. Demjén-Szőlőhegy; 9. Sági-puszta; 10. Gyöngyösapáti; 11—12. Mályi; 13. Keeskéd; 14. Kovácsvágás

Рис. 10. Каменные орудия из разных местонахождений

Fig. 10. Instruments de pierre de sites différents

11. kép. Kőeszközök különböző lelőhelyekről. 1–4. Sárospatak; 5–6. Mályi; 7–8. Császár; 9–14. Kovácsvágás

Рис. 11. Каменные орудия из разных местонахождений
Fig. 11. Instruments de pierre de sites différents

АРХЕОЛОГИЧЕСКАЯ КАРТА ПАЛЕОЛИТИЧЕСКИХ
И МЕЗОЛИТИЧЕСКИХ МЕСТОНАХОЖДЕНИЙ
ВЕНГРИИ

Резюме

10 лет назад вышла монография о палеолите Венгрии, учитывавшая все имевшиеся данные. (Ласло Вертеш: Памятники палеолита и мезолита Венгрии. [на венг. яз.] Будапешт, 1965.) Составление археологической карты стало необходимым ввиду большого числа памятников, известных по раскопкам и случайным находкам и также большого разнообразия найденных предметов. В настоящее время в Венгрии нам известно 158 палеолитических и мезолитических местонахождений, и 101 из них с большей или меньшей вероятностью может быть причислен к одной из культур.

В. Т. Добоши

REGISTER OF PALAEOLITHIC AND MESOLITHIC
SITES IN HUNGARY

Extract

It is some ten years ago that the last comprehensive survey covering every detail of the Hungarian Palaeolithic has appeared (see: László Vértés, Remains of the Palaeolithic and Mesolithic Period in Hungary, Budapest, 1965). The number of sites deriving from excavations and surface sporadic finds and the diversity of the collected objects stipulated that a new register of sites and finds should be compiled. To date in Hungary some 158 palaeolithic and mesolithic sites are known and some 101 may be proved with more or less accuracy to belong to some sort of cultural unit.

V. T. Dobosi